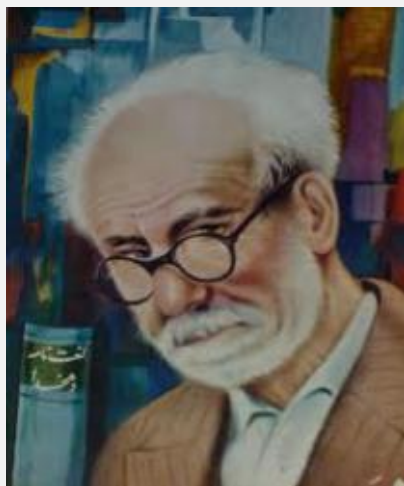

استاد علي اکبر دهخدا

علي اکبر دهخدا در حدود سال 1297 ه.ق. در تهران متولد شد.

علي اکبر دهخدا در حدود سال 1297 ه.ق. در تهران متولد شد. هنگامیکه یک سال بیش نداشت، پدرش وفات یافت و وي زیر نظر توجهات مادر خود به تحصیل ادامه داد. در آن زمان یکی از فضايي عصر به نام شيخ غلامحسين بروجردي براي تعليم و تربيت دهخدا تعيين شد و وي زبان عربي و علوم ديني را نزد اين استاد بزرگوار آموخت. مرحوم دکتر محمد معين نقل مي کند: «#171؛ استاد دهخدا اغلب اظهار مي کردند که هر چه دارند بر اثر تعليم آن بزرگوار است.» چند سال بعد که مدرسه سياسي در تهران تأسيس شد، دهخدا در آن مدرسه به تحصیل پرداخت و زبان فرانسه را در اين مدرسه آموخت.

فعاليتها:

همزمان با آغاز مشروطيت، وي با همکاري مرحوم جهانگیرخان و مرحوم قاسم خان، روزنامه معروف صور اسرافيل را منتشر کرد که از جرايد بنام و مهم صدر مشروطيت بود. جذاب ترين قسمت اين روزنامه یک ستون طنز بود که تحت عنوان «#171؛چرند و پرند» به قلم دهخدا و با امضاي «#171؛دخو» نوشته مي شد. سبک نگارش اين ستون در ادب فارسي بي سابقه بود و مکتب جديدي را در عالم روزنامه نگاري و نثر معاصر فارسي پديد آورد.

دهخدا با شجاعت و جسارت تمام همه مفاسد اجتماعي و سياسي آن روزگار را با روش طنز در آن مقالات منتشر مي کرد. وي یکی از بنيانگذاران طنز در ايران است. مقالات او آتش در جان مستبدان و درباريان مي انداخت. نمونه اي از طنز اين بزرگمرد سياست و فرهنگ ايران را مي خوانيم:

گفت: نخور! عسل و خربزه با هم نمي سازند، و خورد. یک ساعت ديگر، طرف را ديد مثل مار به خودش مي پيچيد. گفت: نخور! اين دو با هم نمي سازند. گفت: حالا که اين دو با هم ساخته اند که من را از ميان بردارند.

مقالات طنز آميز دهخدا به خاطر آنکه به زبان مردم کوچه و بازار نوشته شده و به خدمت همان مردم در آمده بود و دردها و نيازهاي آنان را باز مي گفت در قلب مردم نفوذ بسيار کرده بود و خوانندگان بسيار داشت. صور اسرافيل مهمترين روزنامه دوره اول مشروطيت در ايران بود.

پس از درگذشت «#171؛مظفرالدین شاه» و به روي کار آمدن «#171؛محمد علي ميرزا» و مخالفت وي با مشروطيت و آزاديخواهان به دستور وي مجلس به توپ بسته شد و جمعي از آزاديخواهان تبعيد و دستگير شدند و دهخدا که جز گروه آزاديخواهان بود به پاریس تبعيد شد. وي در آنجا و سپس در سوئيس به انتشار مجدد روزنامه صوراسرافيل دست زد. هر نسخه آن به گوشه اي از دنيا ميرفت و مرکز نشر صوراسرافيل، به مرکز مراجعات ايرانيان مشروطه طلب تبديل شده بود.

پس از تبعيد محمد علي ميرزا، دهخدا به استدعاي مشروطه طلبان به ايران آمد و به عنوان نماينده به مجلس شوراي ملي راه يافت.

در دوران جنگ جهاني اول، دهخدا در یکی از روستاهاي چهارمحال بختياري ايران سکونت داشت و پس از پايان جنگ به تهران بازگشت و از امور سياسي کناره گرفت و به کارهاي علمي و فرهنگي مشغول شد و تا پايان عمر پر ثمر خویش، به مطالعه و پژوهشهاي خود ادامه داد.

آثار وي:

استاد علی اکبر دهخدا از خبره ترین و فعال ترین استادان ادبیات فارسی در روزگار معاصر است که بزرگترین خدمت به زبان فارسی در این دوران را انجام داده است. لغت نامه بزرگ دهخدا که در بیش از پنجاه جلد به چاپ رسیده است و شامل همه لغات زبان فارسی با معنای دقیق و اشعار و اطلاعاتی درباره آنهاست و کتاب امثال و حکم که شامل همه ضرب المثل ها و احادیث و حکمت ها در زبان فارسی است خود به تنهایی نشان دهنده دانش و شخصیت علمی مرحوم استاد دهخدا می باشند.

&171#; لغت نامه» دهخدا یکی از آثار ارزنده اوست که حاصل بیش از چهل سال زحمات شبانه روزی او می باشد. این کتاب در بیست و شش هزار و چهار صد و هفتاد و پنج صفحه سه ستونی به قطع رحلی با تعداد شش هزار دوره، امروز در دسترس فارسی زبانان است.

حدود نیمی از کتاب لغت است با معنی و شاهد و نیم دیگر آن اعلام تاریخی و جغرافیایی است. این اثر بزرگ حاوی کلیه لغات فرهنگهای خطی و چاپی فارسی و عربی است و در نقل آنها بسیاری از غلط های گذشتگان تصحیح شده است و بسیاری از لغات ترکی، مغولی، هندی، فرانسوی، انگلیسی، آلمانی، روسی، متداول در زبان فارسی نیز در این فرهنگ آمده است. برای صحیح خوانده شدن لغات در جلوی هر کلمه حروف حرکت دار به کار رفته است. علاوه بر این مزایا، یک دوره مفصل دستور زبان فارسی نیز در لغتنامه آمده است.

چاپ لغت نامه نخست در سال ۱۳۱۹ در چاپخانه بانک ملی آغاز و یک جلد آن در ۴۸۶ صفحه به چاپ رسید و مدتی متوقف شد، سپس مجلس شورای ملی عهده دار چاپ لغت نامه بود و چون لغت نامه به دانشگاه تهران منتقل شد، چاپخانه دانشگاه به تنهایی عهده دار چاپ شد که هم اکنون هم ادامه دارد.

محل فعلی لغت نامه در شمیران جنب باغ فردوس مستقر است و این مؤسسه توانسته لغت نامه دهخدا را در ۲۲۲ جزوه شامل حدود بیست و هفت هزار صفحه چاپ و در اختیار علاقه مندان و محققان ایران و پژوهشگران جهان قرار دهد.

از دیگر نوشته های علامه دهخدا می توان به آثار زیر اشاره کرد:

۱. امثال و حکم
۲. ترجمه عظمت و انحطاط رومیان
۳. ترجمه روح القوانين
۴. فرهنگ فرانسه به زبان فارسی
۵. ابوریحان بیرونی
۶. تعلیقات بر دیوان ناصر خسرو
۷. دیوان سید حسن غضنوی
۸. تصحیح دیوان حافظ
۹. تصحیح دیوان منوچهری
۱۰. تصحیح دیوان فرخی
۱۱. تصحیح دیوان مسعود سعد
۱۲. تصحیح دیوان سوزنی
۱۳. تصحیح لغت فرس اسدی

14. تصحيح صحاح الفرس

15. تصحيح ديوان ابن يمين

16. تصحيح يوسف و زليخا

17. مجموعه مقالات

18. پندها و كلمات قصار

19. ديوان دهخدا

رحلت:

سرانجام علامه دهخدا در ساعت شش و ربع بعد از ظهر روز دوشنبه هفتم اسفندماه 1334 هجري شمسي در خانه مسكوني خويش به رحمت ايزدي پيوست. جنازه آن مرحوم به شهر ري مشايعت و در ابن بابويه در مقبره خانوادگي مدفون گرديد.

و به حق در مرگ وي بايد گفت:

از شمار دو چشم يك تن كم و زشمار خرد هزاران بيش